

Праходзіць час, мяняюцца людзі — становіцца іншым іх жыллё. Адно застаецца нязменным: чалавеку неаб'якавы дом, у якім ён жыве са сваімі роднымі і блізкімі.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Якое ўражанне зрабілі на вас архітэктурныя збудаванні, змешчаныя ў параграфе і электронным дадатку? Параўнайце іх з уражаннямі ад сузірання замкаў, палацаў, сядзіб. Як і чаму мяняецца жыллё чалавека?

2. Апішыце ваш дом. Дзе ён знаходзіцца, як выглядае? Як упісваецца ў гарадское (вясковое) асяроддзе? З якіх матэрыялаў створаны?

3. У песні «Мінск — гэта я» (музыка Сяргея Кавалёва, словы Кірылы Слукі) герой кранальна спявае пра любімы горад. Паслухайце песню ў інфармацыйных крыніцах. Выканайце яе з аднакласнікамі. Якія песні пра родны край падабаюцца вам?

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

4. Сёння распаўсюджаны выраз «разумны дом». Гэта дом, максімальна зручны для жыцця дзякуючы аўтаматызаванаму кіраванню. Правядзіце ў класе дыскусію «Разумны дом: за і супраць», падзяліўшыся на дзве каманды. Якія аргументы былі больш пераканаўчымі? Чаму?

Як вы намалявалі б разумны дом? Якія «разумныя» прадметы вы ў ім умясцілі б? Стварыце эскіз любымі графічнымі сродкамі.

§ 33. ТРАДЫЦЫЙНАЕ НАРОДНАЕ ЖЫЛЛЁ

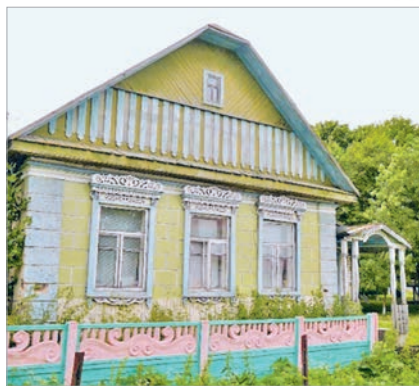
На тэрыторыі Беларусі традыцыйны жылы дом быў драўляным. Народныя ўмельцы нярэдка ўпрыгожвалі яго дэкаратыўнай разьбой. Ажурныя драўляныя розныя ўзоры абрамлялі вокны, дзверы, ганак, карнізы і нават вуглы дамоў.

Народнае жыллё — комплекс жылых і гаспадарча-бытавых пабудоў пэўнага народа.

Знешні і ўнутраны выгляд *народнага жылля* (хаты) заўсёды вылучаўся сціпласцю. Залішняя раскоша была недарэчнай. Гэта асаблівасць вызначыла традыцыі ўбрання народнага жылля.

Напрыклад, падлогу замяняла ўтрамбаваная зямля ці гліна, драўляная падлога была рэдкасцю. Дах, як правіла, накрывалі саломай. Дзверы і вокны былі невялікімі, што дазваляла захоўваць у хаце цяпло. Яна абагравалася з дапамогай печы, размешчанай у куце каля ўвахода, а асвятлялася **лучніком**.

Жылы дом
(в. Гарадзец, Беларусь)

Найбольш шанаваным месцам у хаце быў так званы чырвоны кут, які ўладкоўвалі ў далёкім куце, па дыяганалі ад печы. Тут вяселі абразы, упрыгожаныя ручнікамі. У чырвоным куце стаяў стол, засланы абрусам. Хлеб, які звычайна пакідалі на стале, таксама накрывалі ручніком.

Лучнік — прылада для асвятлення памяшканняў у выглядзе стойкі з заціскам для лучыны.

Ручнікі ў побыце беларусаў адыгрывалі важную ролю. Ткалі іх рознымі спосабамі. Ад абранага спосабу залежаў малюнак. Самымі распаўсюджанымі былі малюнкi з арнамантам у выглядзе квадратаў, трохвугольнікаў, зігзагаў і выяў птушак.

Беларуская хата.
Экспазіцыя Мотальскага музея
народнай творчасці
(в. Моталь, Беларусь)

Упрыгожвалі ручнікі вышыўкай. Традыцыйнай для Беларусі з'яўляецца вышыўка крыжыкам з выкарыстаннем нітак двух колераў — чырвонага і чорнага. Па баках ручнікі аздаблялі махрамі ці карункамі. Ручнікі выкарыстоўвалі ў абрадах і рытуалах. У вершы «Ручнікі» Аркадзя Нафрановіча раскрываецца іх значэнне ў беларускай культуры.

Ручнік бялюткі для дзіцяці,
Каб чалавек хутчэй акрэп.
І вытканы рукамі маці —
Накрыць гарачы з печы хлеб.
На покуці ў хаце — Бога
Ушанаваны светлы лік.
І адмысловы — у дарогу,
І для нябожчыка ручнік.

Аркадзь Нафрановіч. Ручнікі

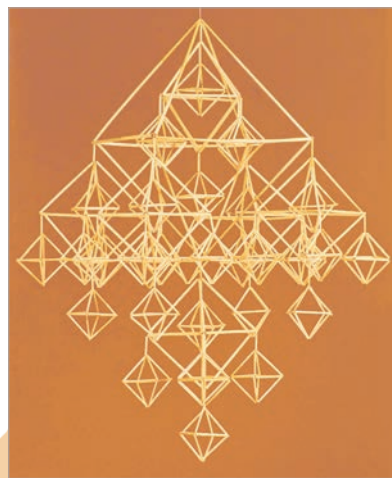
У святочныя дні жыллё змяняла свой убор. На Каляды ў чырвоным куце падвешвалі саламяных павукоў. Лічылася, што саламяны павук, які качаецца з боку на бок, ахоўвае дом і прыносіць яго жыхарам шчасце.

Ручнік

Выцінанка

Саламяны павук

Саламяныя фігуркі недаўгавечныя, таму іх абнаўлялі з кожным новым ураджаем. А саламяных павукоў спецыяльна спальвалі, каб прыбраць з хаты ўсё дрэннае. Перад Вялікаднем, Калядамі і іншымі святамі хату ўпрыгожвалі *выцінанкамі*.

Асноўным прадметам мэблі ў беларусаў доўгі час быў куфар. У ім захоўвалі вопратку, абрусы, упрыгажэнні; паклаўшы пярыну, на ім спалі. Народныя ўмельцы звычайна фарбавалі куфры ў сіні ці зялёны колер і распісвалі разнастайнымі ўзорамі ў выглядзе кветак, букетаў, птушак, зорчак, колаў і г. д.

Беларускі куфар

Выцінанка — ажурныя ўзоры, выразаныя з паперы і прызначаныя для ўпрыгожвання жылля.

Народнае жыллё было разлічана на вялікую сям'ю. Жылі сціпла, але дружна. Менавіта таму традыцыйнае народнае жыллё было асабліва цёплым і ўтульным.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Назавіце ўсе новыя словы, звязаныя з народным жыллем: лучнік, ... Паглядзіце ў слоўніку значэнне гэтых слоў. Якія прадметы і словы прыйшлі ім на змену?

2. На старонках вучэбнага дапаможніка і ў электронным дадатку знайдзіце ўсе прадметы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Падумайце, з якой мэтай людзі ўпрыгожвалі прадметы побыту.

3. Наведайце крэйзнаўчы музей у сваім рэгіёне. Як ён называецца? Якія экспанаты музея запамніліся? Як гэтыя экспанаты звязаны з гісторыяй вашага краю?

Пружанская кераміка

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

4. Прыдумайце і выканайце ў групах дэкор для аднаго з прадметаў (тэхніка і матэрыял на выбар), неабходных у народным жыллі (коўш, калаўрот, куфар, кераміка і інш.). Раскажыце, з якімі народнымі традыцыямі звязаны гэты прадмет. Падбярыце адпаведнае музычнае суправаджэнне і ўзоры народнай творчасці (казкі, прыказкі, прымаўкі). Пакажыце свой праект у класе або на школьным мерапрыемстве.

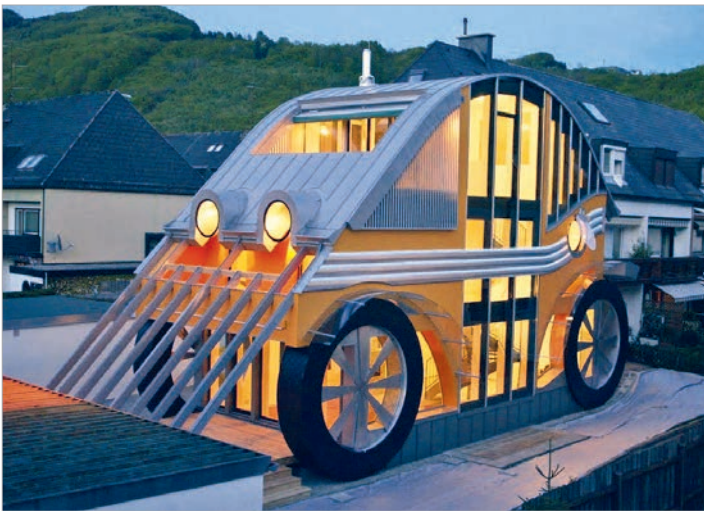
§ 34. ТВОРЧЫ ПРАЕКТ

Дом-грыб (ЗША)

Дзякуючы развіццю тэхналогій чалавек можа рэалізаваць самыя неверагодныя ідэі. У тым ліку і пры стварэнні архітэктурнага збудавання, арыгінальнага па форме або канструкцыі.

У сваіх праектах архітэктары спрабуюць адлюстраваць некаторыя прадметы, цікавыя прыродныя формы, увасобіць мары і фантазіі.

Дом-аўтамабіль
(Аўстрыя)

